

UCHWAŁA NR IV.41.2024
RADY MIEJSKIEJ W PRZYTYKU
z dnia 16 września 2024 r.

w sprawie wystąpienia z wnioskiem o zmianę granic miasta Przytyk

Na podstawie art.4b ust.1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r., poz. 609 ze zm., zwanej dalej „ustawą”)- Rada Miejska w Przytyku uchwała, co następuje:

- §1. Wystąpić z wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, za pośrednictwem Wojewody Mazowieckiego o zmianę granic miasta Przytyk, polegającą na włączeniu do miasta Przytyk obrębu ewidencyjnego Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni.
- § 2. Treść wniosku stanowi załącznik do niniejszej uchwały.
- § 3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Przytyk.
- § 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miejskiej w Przytyku

Ewa Olszewska

**Załącznik do uchwały Nr IV.41.2024
Rady Miejskiej w Przytyku
z dnia 16 września 2024 r.**

**Minister
Spraw Wewnętrznych i Administracji
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa**

za pośrednictwem

**Wojewody Mazowieckiego
pl. Bankowy 3/5
00-950 Warszawa**

**Wnioskodawca:
Rada Miejska w Przytyku
ul. Zachęta 57,
26-650 Przytyk**

WNIOSEK

o dokonanie zmiany granic miasta Przytyk

Działając na podstawie art. 4b ust. 1 i 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 ze zm.) wnosimy o dokonanie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk, polegającej na włączeniu do miasta Przytyk obszaru stanowiącego obręb ewidencyjny Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni gm. Przytyk. Do wniosku dołącza się dokumenty i informacje zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalenia i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (Dz. U. z 2014r., poz.310).

1. Treść proponowanej zmiany z uzasadnieniem

Rada Miejska w Przytyku wnioskuję za pośrednictwem Wojewody Mazowieckiego do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o zmianę granic miasta Przytyk, polegającą na włączeniu w granice miasta Przytyk obrębów ewidencyjnych:

- a) Podgajek Zachodni o powierzchni 98,8182 ha;
- b) Podgajek Wschodni o powierzchni 144,3565 ha.

Na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Przytyku Nr II.12.2024 z dnia 24 maja 2024 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Przytyk w przedmiocie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk, zostały przeprowadzone konsultacje z mieszkańcami miasta Przytyk i sołectwa Podgajek. Propozycja zmiany granic miasta Przytyk znajduje akceptację mieszkańców, którzy wypowiedzieli się pozytywnie o proponowanych zmianach. Zakres wnioskowanych zmian granic miasta Przytyk uzasadniają uwarunkowania społeczne, osadnicze, przestrzenno-infrastrukturalne oraz gospodarcze. Przesłankami przemawiającymi za zmianą granic miasta Przytyk jest pozyskanie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych, wzrost atrakcyjności i wartości terenów budowlanych, poprawa jakości życia mieszkańców zamieszkujących teren objęty zmianą. Zmiana granic miasta Przytyk wynika z potrzeby doprowadzenia do zgodności w funkcjonowaniu niektórych terenów ze stanem faktycznym i uproszczenia działań administracyjnych. Tereny proponowane do włączenia posiadają plan zagospodarowania przestrzennego. Ponadto tereny te bezpośrednio sąsiadują, przylegają do granic miasta Przytyk są gęsto zabudowane i posiadają niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej takie jak sieci wodociągowe, kanalizacyjne, drogi.

2. Stanowisko wnioskodawcy w sprawie spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 609 ze zm.)

Rada Miejska w Przytyku stwierdza, że proponowana zmiana granic miasta Przytyk spełnia przesłanki, o których mowa w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym tj.: zapewni zachowanie jednorodnego układu osadniczego i przestrzennego z uwzględnieniem infrastruktury społecznej i technicznej, a także więzi społecznych, gospodarczych i kulturowych oraz zdolność wykonywania zadań publicznych.

3. Podstawowe dane statystyczne dotyczące liczby ludności na terenie objętym wnioskiem, a także powierzchni tego terenu

Teren objęty wnioskiem to obszar obrębu ewidencyjnego Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni. Te dwa obręby ewidencyjne stanowią obszar miejscowości Podgajek.

Liczba osób zameldowanych w miejscowości Podgajek na pobyt stały i czasowy (stan na 27.06.2024r.): 489 osób.

Teren wnioskowanej zmiany granic obejmuje cały obręb ewidencyjny:

- Podgajek Wschodni o powierzchni 98,8182 ha;
- Podgajek Zachodni o powierzchni 144,3565 ha;

Łączna powierzchnia wnioskowanego obszaru wynosi: 243,1747 ha;

4. Określenie szacunkowych kosztów jednorazowych i stałych wprowadzenia proponowanej zmiany.

Określa się szacunkowe koszty jednorazowe proponowanych zmian w wysokości 8 000 zł obejmujące koszty związane z uzyskaniem dokumentów geodezyjnych oraz wymianą tablic oznakowania ulic i miejscowości. Nie przewiduje się kosztów stałych. Obszary proponowanego terenu do włączenia nie wymagały podziałów geodezyjnych działek. Koszty pokryje gmina samodzielnie.

5. Wyniki konsultacji

Zgodnie z uchwałą Rady Miejskiej w Przytyku Nr II.12.2024 z dnia 24 maja 2024 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Przytyk w przedmiocie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk wyniki konsultacji na podstawie sporządzonych protokołów przedstawiają się następująco:

1) wyniki konsultacji przeprowadzone w mieście Przytyk:

- liczba osób uprawnionych do głosowania: 895
- liczba osób biorących udział w głosowaniu: 82
- liczba głosów popierających: 82
- liczba głosów przeciwnych: 0
- liczba głosów wstrzymujących się: 0

2) wyniki konsultacji przeprowadzone w sołectwie Podgajek:

- liczba osób uprawnionych do głosowania: 780
- liczba osób biorących udział w głosowaniu: 104
- liczba głosów popierających: 59
- liczba głosów przeciwnych: 44
- liczba głosów wstrzymujących się: 1

Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że mieszkańcy miasta Przytyk oraz sołectwa Podgajek, którzy wzięli udział w konsultacjach, wypowiedzieli się pozytywnie za zmianą granic miasta Przytyk. Za zmianą granic miasta opowiedziało się łącznie 75,81% głosujących.

5. Dane poświadczające brak wystąpienia okoliczności o których mowa w art. 4d ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym

Nie dotyczy

Wykaz dokumentów załączonych do wniosku

Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin,

nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalenia i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach (Dz. U. z 2014 r., poz. 310) do wniosku dołącza się następujące dokumenty:

1. Pismo Starosty Radomskiego potwierdzające zgodność danych statystycznych dotyczących powierzchni terenu objętego wnioskiem;
2. Statystyka ludności dla Miasta i Gminy Przytyk- ilość osób zameldowanych (w tym na stałe i czasowo);
3. Uchwała Rady Miejskiej w Przytyku Nr II.12.2024 z dnia 24 maja 2024 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Przytyk w przedmiocie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk;
4. Protokół z przeprowadzonych konsultacji;
5. Raport gminny CEIDG- ilość wpisów z dnia 01.08.2024 r.
6. Uchwała Rady Miejskiej w Przytyku w sprawie wyrażenia opinii dla zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk;
7. Mapa topograficzna w skali 1:25 000 z zaznaczeniem dotychczasowych granic miasta oraz granic gminy;
8. Mapa topograficzna w skali 1:50 000 z zaznaczeniem dotychczasowych granic miasta oraz proponowanej zmiany;
9. Uchwała Nr XXII.135.2016 z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębów geodezyjnych Przytyk, Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni w gminie Przytyk – część A;
10. Uchwała Nr XXXII.226.2017 z dnia 30 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębów geodezyjnych Przytyk, Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni w gminie Przytyk – część B;
11. Opinia Głównego Geodety Kraju potwierdzająca zgodność przebiegu granic Gminy Przytyk z danymi państwowego rejestru granic (PRG);
12. „Dzieje Przytyka i okolicznych miejscowości do 1918 r.” D. Kupisz i S. Piątkowski
13. „Dzieje Przytyka i okolicznych miejscowości od 1918 r. do czasów współczesnych” D. Kupisz i S. Piątkowski

Uzasadnienie

Tworzenie, łączenie, dzielenie i znoszenie gmin oraz ustalenie ich granic dokonywane jest zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym i w trybie rozporządzenia Rady Ministrów, przy czym rozporządzenie to może być wydane na wniosek zainteresowanej gminy (art. 4 ust. 2 ustawy). Zgodnie z art. 4b ust. 3 ustawy i §1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2001 r. w sprawie trybu postępowania przy składaniu wniosków dotyczących tworzenia, łączenia, dzielenia, znoszenia i ustalania granic gmin, nadawania gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalenia i zmiany nazw gmin i siedzib ich władz oraz dokumentów wymaganych w tych sprawach z wnioskiem o wydanie rozporządzenia rada gminy występuje do ministra właściwego do spraw administracji publicznej za pośrednictwem wojewody, w terminie do dnia 31 marca. Pierwszymi działaniami uruchamiającymi procedurę zmiany granic miasta Przytyk było przyjęcie w dniu 24 maja 2024 r. przez Radę Miejską w Przytyku uchwały Nr II.12.2024 w sprawie przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Przytyk w przedmiocie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk. Propozycja zmiany granic miasta Przytyk znajduje akceptację mieszkańców, którzy wypowiedzieli się pozytywnie o proponowanych zmianach.

Zakres wnioskowanych zmian granic miasta Przytyk uzasadniają uwarunkowania społeczne osadnicze, przestrzenno-infrastrukturalne oraz gospodarcze (wymienione w art.4 ust.4 ustawy). Przesłankami przemawiającymi za zmianą granic miasta Przytyk jest pozyskanie nowych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych, wzrost atrakcyjności i wartości terenów budowlanych, poprawa jakości życia mieszkańców zamieszkujących teren objęty zmianą. Zmiana granic miasta Przytyk wynika z potrzeby doprowadzenia do zgodności w funkcjonowaniu niektórych terenów ze stanem faktycznym i uproszczenia działań administracyjnych.

PODSTAWOWE DANE DOTYCZĄCE LICZBY LUDNOŚCI ORAZ STRUKTURY ZATRUDNIENIA

Miasto Przytyk na dzień 27 czerwca 2024 r. zamieszkuje 895 mieszkańców. Liczba ludności całej gminy Przytyk to 7221 mieszkańców. Najliczniej zamieszkałymi miejscowościami są Przytyk i Podgajek. Większość mieszkańców Przytyka i Podgajka zatrudniona jest poza rolnictwem.

Na terenie miejscowości Podgajek (teren obrębu Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni) funkcjonuje 11 gospodarstw rolnych o pow. od 4 do 9 ha oraz zaledwie 1 gospodarstwo o pow. powyżej 10 ha. Natomiast na terenie miasta Przytyk funkcjonuje 12 gospodarstw rolnych o pow. od 4 do 9 ha oraz zaledwie 3 gospodarstwa o pow. powyżej 10 ha. W chwili obecnej, w oparciu o dane podatkowe Urzędu Gminy, można stwierdzić, że zanika działalność rolnicza na terenie miasta Przytyk oraz miejscowości Podgajek. Mieszkańcy zatrudnieni są w licznych gałęziach gospodarki. Część z nich dojeżdża do pracy do pobliskiego miasta Radomia. Ponadto, znaczna część mieszkańców znajduje zatrudnienie w zakładach znajdujących się w miejscowości Przytyk oraz na terenie gminy. Do większych pracodawców w gminie Przytyk zalicza się:

Lp.	Nazwisko i imię/nazwa firmy	Miejsce położenia	Rodzaj działalności	NIP firmy
1.	Opakowaniamax Sp. z o.o.	Krzyszkowice 18	Sprzedaż hurtowa	7010685581
2.	Kowalczyk Kazimierz-"OKNO-BUD"	Oblas,ul.Radomska19, Przytyk,ul.Targowa16	Sprzedaż materiałów budowlanych	7980001117
3.	Lesiak Robert	Wrzeszczów 50	Sprzedaż hurtowa owoców i warzyw	9482377698
4.	Leszczyński Waldemar i Paweł Woźniak-AGRO-MAX Spółka Jawna	Żerdź 40H	Sklep ogrodniczy,Skup i sprzedaż warzyw i owoców	7991823107
5.	Gajewski-Podłogi Drewniane Sp. z o.o,Sp.k.	Oblas,ul.Radomska 47	sprzedaż desek podłogowych, parkietu	9482598198

Wielu mieszkańców prowadzi własną działalność gospodarczą. Na podstawie raportu z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wygenerowanego na dzień 01 sierpnia 2024 r. na terenie gminy Przytyk ilość wpisów dla głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej aktywnych przedsiębiorców wynosi 175, z zawieszoną działalnością 39. Powyższy raport wskazuje także, że gmina Przytyk jest miejscem zamieszkania dla 210 przedsiębiorców oraz dodatkowych 51 osób, które prowadzoną przez siebie działalność gospodarczą zawiesiły. Część mieszkańców gminy zatrudniona jest w funkcjonujących na terenie gminy placówkach szkolnych, przedszkolu, urzędzie gminy oraz jednostkach podległych gminie. Łącznie jednostki te zatrudniają około 102 mieszkańców gminy. Pracodawcami zatrudniającymi mieszkańców gminy są również: Urząd Pocztowy, Bank Spółdzielczy, Ośrodki Zdrowia (w Przytyku i Wrzeszczowie), czy Zakład Gospodarki Komunalnej w Przytyku. Dobrze rozwinięta w gminie Przytyk jest sieć placówek handlowych. W samym Przytyku czynnych jest pięć dobrze prosperujących sklepów spożywczo-przemysłowych, w których zatrudnienie znaleźli mieszkańcy gminy. Część mieszkańców znalazło również zatrudnienie w pięciu obiektach świadczących usługi gastronomiczne. Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu, Filia w Przytyku (opublikowanymi na stronie PUP w Radomiu) na koniec 2022 r. zarejestrowanych było 439 osób bezrobotnych z terenu całej gminy Przytyk, w tym 196 kobiety oraz 58 osób uprawnionych do zasiłku dla bezrobotnych.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY PRZYTYK

Gmina Przytyk położona jest w centralnej Polsce, w południowej części województwa mazowieckiego, w północno-zachodniej części powiatu radomskiego. Gmina jest położona w odległości 18 km od Radomia i 105 km od Warszawy. Powierzchnia gminy wynosi 13437 ha (134 km²).

Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

- od zachodu z powiatem przysuskim (gminy Wieniawa i Potworów),

- od północy z powiatem białobrzeskim (gminy Stara Błotnica i Radzanów),
- od wschodu z gminą Zakrzew z powiatu radomskiego,
- od południowego zachodu z gminami Wolanów w powiecie radomskim i Przysucha w powiecie przysuskim.

Położenie na tle Polski

Położenie gminy Przytyk i jej granice

Powierzchnia gminy wynosi 13437 ha (134 km²), przy czym powierzchnia lądowa zajmuje 13326 ha (99,2%), a powierzchnia pokryta wodami – 111 ha (0,8%). Przeważającą część obszaru gminy zajmują użytki rolne (9934 ha), zajmujące 73,9% całkowitej powierzchni gminy. Grunty zabudowane i zurbanizowane (w tym grunty rolne zabudowane) zajmują obszar 768 ha, co stanowi 5,7% powierzchni. Poniższa tabela przedstawia formy użytkowania terenu w gminie Przytyk.

Tabela. Formy użytkowania terenu w gminie Przytyk

Formy użytkowania terenu	Powierzchnia [ha]	Udział w całkowitej powierzchni gminy [%]
Powierzchnia ogółem	13437	100
Powierzchnia lądowa	13326	99,2
Użytki rolne, w tym:	9934	73,9
- grunty orne	7600	56,6
- łąki trwałe	893	6,6
- pastwiska trwałe	665	4,9
- sady	284	2,1
- grunty rolne zabudowane	348	2,6
- grunty pod stawami	97	0,7
- grunty pod rowami	47	0,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	2908	21,4
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - lasy	2473	18,4
- grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione – grunty zadrzewione i zakrzewione	435	3,2
Grunty pod wodami	111	0,8
Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	420	3,1
- tereny mieszkaniowe	30	0,2
- tereny przemysłowe	6	0,04
- tereny inne zabudowane	35	0,3
- tereny zurbanizowane niezabudowane	1	0,01
- tereny rekreacji i wypoczynku	15	0,1
- tereny komunikacyjne - drogi	330	2,5
Nieżytki	63	0,5
Tereny różne	1	0,01

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze gminy znajduje się 25 sołectw, 38 miejscowości podstawowe oraz 1 miasto. Najliczniejszymi miejscowościami są: miasto Przytyk (895), Podgajek (489) i Domaniów (409), najmniej ludnymi zaś: Duży Las (1), Jadwinów (14) i Stary Młyn (26).

Powierzchnia przyszłego miasta Przytyk miałaby wynosić 526,7431 ha i swoimi granicami obejmować dotychczasowy obręb Przytyk (miasto) oznaczony nr 0001 oraz obręby Podgajek Wschodni nr 0021 i Podgajek Zachodni nr 0022.

Szczegółowe dane dotyczące powierzchni poszczególnych obrębów ewidencyjnych zawiera zaświadczenie Starosty Radomskiego oraz poniższa tabela:

Lp	Nazwa obrębu	Powierzchnia [ha]
1	Dęba	348,7630
2	Kolonia Dęba	101,5589
3	Domaniów	674,4127
4	Duży Las	138,2983
5	Glinice	154,4548
6	Kolonia Glinice	216,5554
7	Goszczewice	592,2749
8	Gaczkowice	214,2681
9	Jabłonna	293,9279
10	Kolonia Jabłonna	78,0465
11	Jagodno	64,8456
12	Jadwiniów	108,5199

13	Kaszewska Wola	347,4245
14	Krzyszkowice	747,0169
15	Kolonia Kaszewska Wola	256,6516
16	Kolonia Studzienice	80,0486
17	Mścichów	185,1565
18	Młódnice	417,6400
19	Oblas	1171,8368
20	Ostrołęka	525,7789
21	Podgajek Wschodni	98,8182
22	Podgajek Zachodni	144,3565
23	Przytyk	283,5684
24	Posada	281,6626
25	Potkana	361,5301
26	Kolonia Potkana	292,2505
27	Stary Młyn	49,5834
28	Sewerynów	184,6205
29	Suków	253,2497
30	Sukowska Wola	721,3223
31	Studzienice	341,4581
32	Stefanów	198,7824
33	Słowików	139,2509
34	Wólka Domanowska	203,8029
35	Witoldów	82,5217
36	Wola Wrzeszczowska	225,6895
37	Wrzos	338,4995
	Wola Wrzeszczowska	
38	Kolonia	265,1600
39	Wygnanów	426,4993
40	Wrzeszczów	727,0112
41	Zameczek Kolonia	558,0515
42	Żerdź	372,9852
43	Maksymilianów	166,4860
Łącznie:		13434,6402

Przytyk słynie z produkcji papryki, której uprawę ponad 30 lat temu rozpoczął Antoni Kwietniewski, postanawiając przenieść na polski grunt doświadczenie holenderskich i niemieckich producentów, zapoczątkowując bogatą dziś w regionie tradycję produkcji tego warzywa pod osłonami. Dziś cała gmina "pokryta" jest labiryntem tysięcy tuneli foliowych, a Przytyk wraz z sąsiednimi gminami zyskał nazwę "paprykowego zagłębia", albowiem to stąd pochodzi blisko 80% krajowej produkcji tego warzywa.

Uprawa papryki determinuje charakter gospodarczo-rolniczy w gminie i regionie, czyniąc rolnictwo głównym obszarem uzyskiwania dochodu przez mieszkańców. Dlatego od kilku lat podejmowane są wzmożone działania związane z budową marki produktu tradycyjnego „Papryki Przytyckiej”, wzrostem

inwestycji mogących wpłynąć na rozwój przetwórstwa i poszerzenie rynków zbytu. Dodatkowo rolę rolnictwa podkreślają organizowane od 1999 roku Ogólnopolskie Targi Papryki, będące jedną z najważniejszych imprez branżowych poświęconych rolnictwu na terenie województwa mazowieckiego.

STANOWISKO WNIOSKODAWCY dotyczące spełnienia przesłanek, o których mowaw art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Nadanie gminie lub miejscowości statusu miasta, ustalenie jego granic i ich zmiana dokonywane są w sposób uwzględniający infrastrukturę społeczną i techniczną oraz układ urbanistyczny i charakter zabudowy.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I TECHNICZNA

Uwzględniając rys historyczny miasto Przytyk oraz miejscowość Podgajek stanowią centrum gospodarczo – administracyjne gminy Przytyk. To miejsca, które pełnią funkcję głównego ośrodka gminy, zapewniając wszystkim mieszkańcom zaspokojenie podstawowych potrzeb, w szczególności socjalnych, oświatowych, kulturalnych, zdrowotnych, usługowych i innych.

Miasto Przytyk wraz z miejscowością Podgajek tworzą zwartą jednostkę przestrzenną, w której to zamieszkuje znaczna część mieszkańców całej gminy. Skupia ona około jedną czwartą ludności samorządu oraz prawie połowę wszystkich podmiotów usługowo-handlowych i usługowo-produkcyjnych działających na jej obszarze. Tutaj też zlokalizowana jest większość instytucji i obiektów użyteczności publicznej (m.in. Urząd Miejski, szkoła, przedszkole, zakład opieki zdrowotnej, poczta, straż pożarna). Obiekty te występują w centrum Przytyka, w rejonie ul. Zachęta, zaś usługi handlu i drobnych usług rzemieślniczych występują głównie w postaci lokali w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych w pierzejach ulic Zachęta, Warszawska, Rynek (tj. w ciągu drogi nr 732 i 740). Ponadto w części południowej, przy ul. Targowej, zlokalizowane jest znacznej wielkości targowisko.

W miejscowości Podgajek znajduje się Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej świadczący usługi opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Przytyk. Obecnie w miejscowości Podgajek obok kompleksu sportowego „Orlik” wyposażonego w boisko do piłki nożnej, siatkowej, koszykówki a także tory biegowe projektowana jest lokalizacja żłobka dla dzieci, której inwestorem jest Gmina Przytyk (budowa obiektu jest planowana na rok 2026 po pozyskaniu środków finansowych na ten cel). W bezpośrednim sąsiedztwie miejscowości Podgajek (w obrębie Słowików) powstało Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego, stanowiące również miejsce organizacji imprez masowych w Gminie (Ogólnopolskie Targi Papryki). Zabudowa produkcyjna i produkcyjno-usługowa koncentruje się w części południowej, pomiędzy ulicami Targową, a Piaski, jak również wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 740 (także w obrębie Oblas). Pojedynczo występuje także w części północnej miasta Przytyk i miejscowości Podgajek.

Miasto Przytyk jest siedzibą Burmistrza Miasta i Gminy oraz Rady Miejskiej w Przytyku. W miejscowości tej mieszczą się najważniejsze w gminie obiekty użyteczności publicznej. Jednym z nich jest Urząd Miejski, będący także siedzibą Urzędu Stanu Cywilnego, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zakładu Gospodarki Komunalnej świadczącego usługi w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

W sąsiedztwie budynku Urzędu swoją siedzibę ma Ochotnicza Straż Pożarna w Przytyku. W tym samym budynku znajduje się biblioteka gminna działająca pod szyldem Centrum Kultury i Biblioteki w Przytyku oraz oddział Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego. Z drugiej strony budynku Urzędu zlokalizowana jest Radomska Stacja Pogotowia Ratunkowego w Radomiu- miejsce stacjonowania Zespołu Ratownictwa Medycznego oraz Urząd Pocztowy. W niedalekim sąsiedztwie Urzędu Miejskiego zlokalizowany jest kompleks szkolny, w którego skład wchodzi Publiczne Przedszkole oraz Publiczna Szkoła Podstawowa im. Przyjaciół Dzieci w Przytyku. W tym samym kompleksie zlokalizowana jest siedziba gminnej jednostki kultury — Centrum Kultury i Biblioteka w Przytyku, siłownia gminna oraz filia Powiatowego Urzędu Pracy. Ponadto w Przytyku zlokalizowane są: Posterunek Policji, dwa Banki Spółdzielcze, apteka, paczkomat, myjnia, salony fryzjerskie, kwaciarnia, gabinet weterynaryjny oraz wiele punktów handlowo-usługowych.

W bezpośrednio sąsiadującej miejscowości- Podgajek, okalającej miasto Przytyk od wschodu oraz od zachodu znajdują się również obiekty użyteczności publicznej np. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej gdzie pacjenci mogą korzystać z bezpłatnych wizyt do neurologa, chirurga, stomatologa, lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz nowoczesnej rehabilitacji. Znajdują się tu również punkty usługowo- handlowe do których można zaliczyć gabinet stomatologiczny, aptekę, restaurację oraz bazę noclegową.

Z historią Przytyka ściśle łączy się tradycja cotygodniowych targów. Przytyckie targowisko znajdujące się na terenie miasta Przytyk i zostało gruntownie zmodernizowane w 2013 roku. Inwestycja objęła budowę wiaty, zadaszenia targowiska oraz budynku zaplecza i administracji. Obok budynku zaplecza stanęła wiata nad targowiskiem o wymiarach 18 na 48 metrów. Teren dookoła wiaty i budynku został utwardzony, powstał też chodnik. W północnej części obiektu znajduje się niezadaszone targowisko. Jest tam prowadzony między innymi handel obwoźny. Cała powierzchnia terenu, to ponad 6200 metrów kwadratowych.

Na wzgórzu miasta Przytyk znajduje się piękny zabytkowy kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego wybudowany w latach 1932 - 1936. Świątynia znajduje się na wzniesieniu, przy rozwidleniu dróg Radom - Wyśmierzyce - Białołęka. Zaprojektowana została w stylu barokowo-renesansowym przez warszawskiego architekta Stefana Szyllera. Mimo, że budowla znajduje się w Przytyku to granica miejscowości Podgajek usytuowana jest w odległości niespełna 20 metrów. W prezbiterium kościoła malarz Jan Henryk Rozen namalował obraz "Znalezienia Krzyża Świętego". Obraz umieszczony jest zamiast nadścienia głównego ołtarza.

W Przytyku oraz Podgajku nie brak również zaplecza do aktywnego wypoczynku dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W Podgajku znajduje się plac zabaw, kompleks sportowy „Orlik” z zapleczem sanitarno-szatniowym wraz z boiskami do piłki nożnej, siatkowej, koszykówki oraz torami biegowymi gdzie przeprowadzane są różnego rodzaju rozgrywki i treningi. Na terenie miejscowości znajduje także Otwarta Strefa Aktywności z siłownią plenerową.

Centralnym miejscem dla mieszkańców Przytyka i Podgajka jest rynek, który z upływem lat staje się również centrum kulturowym, na którego terenie organizowane są wystawy terenowe oraz koncerty muzyczne. Rynek w Przytyku został poddany gruntownej modernizacji i przekazany do użytkowania w roku 2018. Na placu pojawiła się nowa infrastruktura: latarnie, ławki, nowa studnia z podświetloną obudową oraz fontanna. Posadzono nową zielenią oraz zamontowano donice z kwiatami. Wszystko po to, by ożywić to miejsce tak, by stało się punktem spotkań mieszkańców gminy Przytyk. Rynek jest miejscem, służącym zacieśnianiu więzi społecznych, które przyciąga mieszkańców z uwagi na swoje walory estetyczne i cenny kulturowo charakter. Miejsce to stanowi przestrzeń publiczną.

Większość ulic znajdujących się na terenie Przytyka i Podgajka posiada utwardzoną nawierzchnię. Każdej ulicy jest nadana nazwa. Ulice takie jak np. Adama Mickiewicza, Kościelna, Cicha, Kwiatowa, Juliusza Słowackiego czy Zachęta są wspólne dla miasta Przytyk jak również miejscowości Podgajek. Bliskie sąsiedztwo sprawiło, że zabudowane ulice po jednej stronie położone są w mieście Przytyk a po drugiej już w miejscowości Podgajek.

Przytyk wyposażony jest praktycznie w pełną infrastrukturę techniczną. Usługi oświetleniowe w całej gminie obejmują zabezpieczenie pełnej sprawności technicznej opraw ulicznych. W miejscowości Przytyk i Podgajek 100 % opraw ulicznych stanowią oprawy energooszczędne ledowe. Dzięki temu tereny te zostały efektywnie, a tym samym oszczędnie oświetlone. Tego rodzaju inwestycja znacznie ogranicza emisję zanieczyszczeń.

Miejscowość Przytyk i Podgajek jest w blisko 100% objęta siecią wodociągową i kanalizacyjną. Stacja uzdatniania wody znajdująca się w Podgajku zaopatruje znaczną część gminy Przytyk w wodę. Sieć dróg gminnych zapewnia sprawną komunikację w obrębie gminy, a także połączenia z Radomiem i pobliskimi gminami.

Infrastruktura telekomunikacyjna w tym światłowody pozwala mieszkańcom na korzystanie w pełni z usług telekomunikacyjnych i internetowych dostępnych na całym obszarze gminy.

W ramach ograniczania zanieczyszczeń środowiska w ostatnich latach na terenie gminy ogłaszano nabory wniosków o udzielenie dotacji celowych z budżetu Gminy Przytyk związane z zakupem i montażem paneli fotowoltaicznych, kolektorów słonecznych, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wymianą źródła ciepła w domach mieszkańców gminy. W roku 2022 część budynków użyteczności publicznej zyskała instalację fotowoltaiczną.

Ponadto na obszarze Gminy prowadzony jest ciągły monitoring jakości powietrza. Czujniki pomiarowe zamontowane są między innymi przy PSP w Przytyku.

Podsumowując warto podkreślić, że miejscowość Przytyk wraz z przyległym do niej Podgajkiem na przestrzeni lat przeszła olbrzymią metamorfozę. Z początkowo małych zaniedbanych wsi, przekształciły się w nowoczesne, dynamicznie rozwijające się miejsce. Największy progres rozwojowy nastąpił w minionym dziesięcioleciu. Kierunek rozwoju wytyczony w tym okresie przez władze samorządowe został zaakceptowany przez lokalną społeczność. W roku 2018 nasza gmina otrzymała nagrodę w kategorii „Gmina wiejska – Inwestycje” przyznawaną przez Redakcję „Echa Dnia”. Ostatnie lata okazały się dla Gminy Przytyk szczególnie pod względem ilości zrealizowanych inwestycji. Dzięki wsparciu zewnętrznemu wybudowano kilometry nowych dróg, które niewątpliwie poprawiły bezpieczeństwo uczestników ruchu. Dzięki funduszom zewnętrznym gmina nieustannie się rozwija. Bogata historia i wielowiekowa tradycja sprawiła, że mieszkańcy opowiedzieli się za przywróceniem praw miejskich dla miejscowości Przytyk. Odzyskanie tych praw miało miejsce 1 stycznia 2024 r. Przytyk prawa miejskie stracił ukazem carskim, wydanym w ramach represji za udział mieszkańców w powstaniu styczniowym. To dziejowa sprawiedliwość, oddania tego, co kiedyś było niesłusznie zabrane. Status miasta to powód do dumy, ale również zobowiązanie, do dalszej pracy na rzecz rozwoju regionu.

Na przestrzeni kilkunastu lat w miejscowości Przytyk i Podgajek zrealizowano szereg inwestycji przyczyniających się do wzmocnienia miejskiego charakteru tej miejscowości. Do najważniejszych z nich należą:

- 1) Zagospodarowanie przestrzeni publicznej ul. Rynek w Przytyku;
- 2) Rozbudowa i przebudowa budynku przychodni zdrowia – Podgajek;

- 3) Przebudowa drogi gminnej, ul. Stefana Żeromskiego w miejscowości Przytyk;
- 4) Przebudowa parkingu przy Urzędzie Miejskim w miejscowości Przytyk;
- 5) Budowa Parkingu – naprzeciw kościoła parafialnego w miejscowości Podgajek;
- 6) Modernizacja szatni znajdującej się na stadionie sportowym w Przytyku;
- 7) Budowa Otwartej Strefy Aktywności- Przytyk i Podgajek;
- 8) Przebudowa drogi powiatowej od Przytyka w kierunku Studzienic (budowa ciągu pieszego w Przytyku i Podgajku);
- 9) Przebudowa drogi wojewódzkiej 740;
- 10) Modernizacja oświetlenia ulicznego, wymiana lamp ulicznych sodowych na ledowe;
- 11) Termomodernizacja budynku sali gimnastycznej publicznej szkoły podstawowej w Przytyku;
- 12) Budowa targowiska w Przytyku;
- 13) Przebudowa drogi gminnej ul. Piaski w miejscowości Przytyk;
- 14) Przebudowa drogi gminnej ul. Polna w miejscowości Przytyk;
- 15) Budowa kanalizacji sanitarnej w Przytyku;
- 16) Rozbudowa sieci wodociągowej w Przytyku i Podgajku;
- 17) Opracowanie programu funkcjonalno-użytkowego dla zagospodarowania przestrzeni publicznej w miejscowości Przytyk;
- 18) Zakup śmieciarki;
- 19) Montaż paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej;
- 20) Zakup średniego samochodu ratowniczo-gaśniczego dla OSP Przytyk;
- 21) Przebudowa pomieszczeń wraz z wyposażeniem w budynku gminnego ośrodka kultury w Przytyku;
- 22) Budowa drogi gminnej – ulicy Jana Kochanowskiego w Przytyku;
- 23) Przebudowa drogi gminnej ulicy Marii Konopnickiej w Przytyku;
- 24) Budowa studni głębinowej przy Stacji uzdatniania wody w Podgajku;
- 25) Modernizacja stacji uzdatniania wody w Podgajku;
- 26) Przebudowa drogi gminnej ul. Domaniowska w Podgajku;
- 27) Budowa chodnika przy ulicy Kościelnej w miejscowości Podgajek;
- 28) Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” w Podgajku.
- 29) Przebudowa drogi gminnej – ul. Mikołaja Reja w Przytyku
- 30) Budowa parkingu w Przytyku (naprzeciw cmentarza)

UKŁAD URBANISTYCZNY I CHARAKTER ZABUDOWY

Podstawowe zasoby mieszkaniowe gminy stanowi zabudowa zagrodowa z udziałem zabudowy jednorodzinnej, ukształtowana w przewadze wzdłuż istniejących dróg jako jeden rząd. Na terenie gminy znajduje się około 2370 budynków mieszkalnych. Najwięcej budynków mieszkalnych znajduje się w miejscowości Przytyk i miejscowości Podgajek, a najmniej w Dużym Lesie. Przytyk wraz z Podgajkiem jest położony w centralnym obszarze gminy, oraz tworzą główny ośrodek administracyjno - usługowy i osadniczy. W układzie przestrzennym tworzą wraz z Podgajkiem wspólną jednostkę osadniczą, skupiając ponad jedną czwartą ludności całej gminy oraz lokalizację wszystkich podstawowych usług i obiektów użyteczności publicznej. Dominującą formą zabudowy w Przytyku i Podgajku jest zwarta

zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa. Tylko w tym obszarze gminy występują obszary, gdzie koncentrują się tereny o jednoznacznym charakterze zabudowy jednorodzinnej (zlokalizowana pomiędzy ulicami Mickiewicza, Słowackiego, Kwiatową i Cichą). Nowa zabudowa powstaje głównie w formie wolnostojących budynków jednorodzinnych.

W strukturze przestrzennej Przytyka zdecydowanie wyróżnia się historyczny układ urbanistyczny z rynkiem, przy którym krzyżują się drogi wojewódzkie i zwarta zabudowa pierzejowa usytuowana kalenicowo. Ponadto dominantę w krajobrazie Przytyka stanowi kościół parafialny, stanowiący istotny element krajobrazu kulturowego miejscowości.

Pozostałe jednostki osadnicze gminy to w przewadze równomiernie, przestrzennie rozmieszczone „ulicówki” związane z ważniejszymi ciągami drogowymi. Ponad połowa z nich to miejscowości z liczbą mieszkańców od 200 do 400 osób. Są to jednocześnie obszary zwartych rejonów dobrych warunków naturalnych do produkcji rolniczej. Jedna trzecia miejscowości gminnych to jednostki osadnicze małe z liczbą ludności poniżej 200 osób.

Obecnie najintensywniej zabudowaną częścią gminy jest miasto Przytyk i miejscowość Podgajek, w której koncentrują się działalności usługowe i handlowe. Na obszarze gminy dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, licznie występuje też zabudowa zagrodowa. Dawne zagrody nie pełnią już swoich funkcji, a budynki gospodarskie, czy inwentarskie zostały rozebrane lub przeznaczone na inne cele – mieszkaniowe lub usługowe. Istotnym uwarunkowaniem mającym wpływ na kształtowanie ładu

przestrzennego jest prowadzenie gospodarki przestrzennej gminy w całości w oparciu o plany miejscowe. Gmina Przytyk w ok. 9,18 % objęta jest planami zagospodarowania przestrzennego co stanowi powierzchnię ok. 1 233,34 ha. Miejscowość Podgajek i miasto Przytyk posiadają wspólnie opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty na podstawie następujących uchwał:

- Uchwała Nr XXII.135.2016 z dnia 24 czerwca 2016 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębów geodezyjnych Przytyk, Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni w gminie Przytyk – część A;
- Uchwała Nr XXXII.226.2017 z dnia 30 czerwca 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębów geodezyjnych Przytyk, Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni w gminie Przytyk – część B;

RYS HISTORYCZNY PRZYTYKA I OKOLICZNYCH MIEJSCOWOŚCI

Ziemię obecnej gminy Przytyk były zasiedlane już w epoce brązu (XVI–XIII w. p.n.e.) przez grupy ludności kultury trzcinieckiej, a im bliżej naszych czasów (epoka żelaza) pozostawiały tu po sobie ślady bytności m.in. grupy ludności kultury łużyckiej (XIII–IV w. p.n.e.), kultury przeworskiej (I w. p.n.e.–V w. n.e.).

Na podstawie źródeł archeologicznych można sądzić, że okolice obecnego Przytyka stały się obszarem stałego i nasilonego osadnictwa począwszy od XIII w. Było to zjawisko związane z zachodzącymi w okresie rozbiegania dzielnicowego przemianami społeczno-gospodarczymi i politycznymi. Za wzrastającą pozycją możnowładztwa, rycerstwa i duchowieństwa szły nadania ziemskie, które poddawane były sukcesywnej akcji kolonizacyjnej. Rozwijane były stare wsie, zakładane nowe, a z czasem zaczęto lokować miasta – wszystko to wiązało się z rozwojem szlaków handlowych oraz napływem nowych osadników.

W takich właśnie realiach historycznych należy umieścić założenie miasta Przytyk. Jego fundatorem był Piotr z Podlądowa i choć nie istnieją dokumenty źródłowe, które potwierdziłyby dokładną datę lokacji miasta, to za najbardziej prawdopodobną można przyjąć koniec XIV w.

Przytyk na mapach z 1666 roku:

Źródło: "Haute ... Pologne (Upper Poland)", autor: Sanson, Nicolas (1600-1667), Sanson, Guillaume (1633-1703).

Miasto zostało najprawdopodobniej usytuowane wokół kościoła parafialnego, który albo już istniał w chwili lokacji albo został wzniesiony krótko po niej. Obok wzgórza z kościołem rozciągał się trójboczny plac, który mógł być związany z funkcjonującą tu jeszcze przed lokacją miasta osadą targową leżącą na gruntach Ostrowa (Zameczek), jednej z najstarszych wsi nad Radomką należących do Podlodowskich.

Na ziemiach obecnego Podgajka znajduje się stanowisko archeologiczne po dawnej osadzie, datowane na okres X-XIII w. Na tym obszarze rozwijało się już osadnictwo. Okoliczne tereny były zdominowane przez rolnictwo oraz drobne rzemiosło. Brak jest jednak szczegółowych informacji dotyczących samej miejscowości Podgajek z tego okresu. Prawdopodobnie pierwszą mapą na której naniesiono miejscowość Podgajek w bezpośrednim sąsiedztwie Przytyka jest mapa 1808 roku.

Źródło: Carte von West-Gallizien 1808, autor: Heldensfeld, Anton Mayer von Benedicti, Hieronimus

Rozwój miasta Przytyk i osiągnięcia w związku z tym korzyści, były zapewne zgodne z przyjętymi przez fundatorów planami, bowiem w 1488 r. zdecydowali się na założenie novam civitatem Przitik. Relokację miasta potwierdził podczas sejmiku obradującego w Piotrkowie król Kazimierz Jagiellończyk, na prośbę swojego dworzanina Jana Podlódowskiego. Król nadał też nowo lokowanemu miastu prawo do targów tygodniowych w poniedziałki oraz dwóch dorocznych jarmarków: na św. Wita (15 czerwca) i św. Mikołaja (6 grudnia)⁵³. Nowy organizm miejski został usytuowany na południe od Starego Przytyka, na rozległej wyspie otoczonej dwoma nurtami rzeki Radomierzy (Radomki). Dzięki takiej lokalizacji – przy przeprawie, skuteczniej mogło być kontrolowane skrzyżowanie ważnych dróg handlowych – z Wielkopolski do Małopolski i na Ruś oraz z Małopolski do Mazowsza. Z tym należy wiązać określenie „Pepek Europy” wyznaczony przez studnię usytuowaną na przytyckim rynku.

Z fundatorami Przytyka – Podlódowskimi herbu Janina – należy także wiązać powstanie tutejszej parafii. Miało to miejsce zapewne na przełomie XIV i XV w. Powstał wtedy także drewniany kościół p.w. św. Ducha i św. Krzyża.

W 1507 r. nastąpił podział majątkowy wśród Podlódowskich. Połowę miasta otrzymał Jan, a drugą jego brat, Hieronim wraz z dworem zwanym Ostrów (obecnie Zameczek). W 1508 r. rodzina Podlódowskich była dziedzicami Przytyka, Studzienic, Woli Zakrzewskiej, Oblasu, Sukowa, Sukowskiej Woli, Jarosławic, Cerekwi, Zakrzewa. Rejestry poborowe z lat 1510–1540 wymieniają Przytyk wśród miast powiatu radomskiego.

Najważniejsze źródło dochodów z Przytyka dla Podlódowskich pochodziło z tzw. mostowego. W 1518 r. Paweł Podlódowski uzyskał od Zygmunta I przywilej pozwalający mu pobierać 4 denary od każdego wozu załadowanego towarami, przejeżdżającego przez mosty przytyckie. Dziesięć lat później uzyskał kolejny przywilej podwyższający mostowe do 5 denarów, zaś w 1548 r. Jan Podlódowski uzyskał od króla Zygmunta Augusta przywilej, na mocy którego on sam i jego następcy mogli pobierać po 6 denarów od każdego wołu przepędzanego przez most i od każdego konia zaprzęzonego do wozu, niezależnie od rodzaju towaru, który się na nim znajdował.

Ród Podlódowskich był znany ze swej zamożności, ale także z działalności poselskiej Lupa Podlódowskiego w połowie XVI w. Wsławił się on mową wygłoszoną na sejmie w 1547 r. skierowaną do króla Zygmunta I Starego i senatorów, w której powiedział m.in.: Bo gdzie się z leges wykroczy, my wszyscy będziemy tym obrażeni. Nie baczę, ku czemu by dobremu to roztargnienie a domowa nieprzyjaźń mogła przyjść, gdy wszyscy zwątpiwszy w wolności, w prawa, w sprawiedliwość, i jeden drugiemu gardło, majętność weźmie, a wszystko złe czynić każdy będzie mógł.

Drugą, równie znaną co dość kontrowersyjną, postawą wsławił się Lupa Podlódowski na sejmie w 1548 r. pięciokrotnie występując z mową przeciw małżeństwu króla Zygmunta Augusta z Barbarą Radziwiłłówną, wywołując tym niemile dla króla dysputy. Aż do momentu, w którym król zwyczajnie go przekupił, nadając mu cztery wioski w starostwie radomskim, czym skutecznie zapewnił sobie jego milczenie na dwa ostatnie tygodnie prac sejmiku. Niejako „przy okazji” Lupa Podlódowski wytargował od króla kolejny przywilej podwyższający „mostowe” w Przytyku.

Podlódowscy, jak wielu przedstawicieli ówczesnej szlachty, na fali prądów reformacyjnych, przyjęli ok. połowy XVI w. kalwinizm i dlatego wszystkie kościoły, w których mieli prawo patronatu zamienione zostały na zbory. Do katolicyzmu powrócili w początkach XVII w. Z ich fundacji powstał wówczas w Przytyku – w miejsce starszego – nowy, drewniany kościół.

W 1570 r. w wyniku małżeństwa Doroty Podlódowskiej z Przytyka i Jana Kochanowskiego, miasto Przytyk wraz z Podgajkiem stało się na długie lata – aż do około 1840 r. – własnością rodową Kochanowskich. Kochanowskim udało się zgromadzić spory majątek jedną z głównych rezydencji Leona

Kochanowskiego stał się dwór w Podgajku. To właśnie stamtąd kierował większość swych listów pisanych do szlachty w sprawach publicznych.

W wieku XVII, Przytyk i okoliczne wsie, jak większość ziem ówczesnej Rzeczypospolitej, doznały wielu klęsk spowodowanych licznymi i długotrwałymi działaniami wojennymi oraz epidemiami. Najdotkliwsze straty miasto poniosło w czasie wojen szwedzkich w latach 1655–1660. Liczba ludności zamieszkującej Przytyk i okoliczne wsie spadła o ponad połowę. Dzięki nadaniu przez króla Jana Kazimierza w dniu 8 czerwca 1667 r. przywilejów cechowych, w części także dzięki rozwijającemu się tutaj począwszy od XVII w. osadnictwu żydowskiemu miasto przetrwało najgorszy okres.

W czasie wojny północnej – 19 lipca 1704 r. – przez Przytyk przemaszerowały wojska Karola XII popierające Augusta II Sasa w walce o tron przeciwko Stanisławowi Leszczyńskiemu. Z kolei podczas Konfederacji Radomskiej w 1767 r. w Przytyku stacjonowały wojska rosyjskie pod dowództwem Karola Radziwiłła.

Ostatnim dokumentem wspierającym rozwój miasta był przywilej targowy nadany 5 sierpnia 1777 r. przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Ze względu na zniszczenia wojenne w XVII i XVIII w. i ogromny pożar, jaki w 1795 r. strawił 169 domów, Przytyk stracił na znaczeniu. Kolejny, jeszcze większy pożar miał miejsce w 1820 r., zaś następny, który zniszczył ponad 100 domów w 1895 r. W tym czasie miasto miało 986 mieszkańców, 2 domy murowane, 91 drewnianych.

Tymczasem w Podgajku mianem pałacu określano w drugiej połowie XVIII w. siedzibę Kochanowskich wzniesioną zapewne w tym stuleciu obok starego folwarku należącego zawsze do dziedziców Przytyka. Wiadomo, że wraz z oficynami liczył aż 11 dymów (kominów), obok których znajdowało się 10 innych mieszkalnych budynków dworskich. Zamieszkiwali w nich karbowy, pastucha, leśniczy i ogrodnik, który zajmował się okalającym dwór parkiem, a dalej wznosiły się zabudowania gospodarcze folwarku. Nazwą „Koszary” określano 6 domów zamieszkałych przez żołnierzy nadwornych Kochanowskich. Mogło ich być najwyżej kilkunastu, ale podczas konfederacji barskiej odebrano im broń. Pozostawiono jednak wraz z rodzinami w zajmowanych domach, a że nie posiadali pól i ogrodów, musieli utrzymywać się z pracy najemnej we dworze i mieście. W 1790 roku w Podgajku znajdował się 1 dwór (Kochanowskich), 1 browar, 2 karczmy oraz 19 domostw. Według akt wizytacji parafii przytyckiej z 1790 r. mieszkało na jej obszarze 679 osób, z czego większość w Przytyku i należącym do niego gruncie Poświętne. Pobliski Podgajek liczył 160 mieszkańców.

W okresie Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego Przytyk był nadal w sensie prawnym częścią dóbr prywatnych o tej nazwie, nazywanych też często dobrami Podgajek, gdyż właśnie w tej miejscowości znajdowała się rezydencja ich właściciela. Każda zmiana stanu własnościowego majątności przytyckiej wynikająca z faktu jej sprzedaży czy też dziedziczenia powodowała w związku z tym zmianę właściciela samego miasta. Już w tym miejscu warto zauważyć, iż o ile pierwsza połowa XIX w. stała się zazwyczaj dla miast będących własnością Skarbu Państwa okresem znacznego rozwoju, miasta prywatne przeżywały wówczas mniej lub bardziej nasilony kryzys gospodarczy.

W końcu XVIII w. dobra Przytyk, obejmujące oprócz samego miasta także wsie i folwarki Podgajek, Słowików i Studzienice, były nadal własnością Leona Kochanowskiego. W bliżej nieznanym momencie przekazał on je jednak swemu synowi Antoniemu, zapewne wraz z innymi dobrami współtworzącymi jego rozległe majątności. W czerwcu 1802 r. Antoni Kochanowski zawarł jednak transakcję we swym bratem Hieronimem, sprzedając mu Przytyk wraz z okolicznymi miejscowościami. W grudniu 1840 r. dobra przytyckie zostały wystawione na publiczną licytację. Nowym właścicielem Przytyka, Podgajka, Słowikowa i Studzienic został Łukasz Pióro.

Upadek Przytyka przyspieszyła budowa w 1834 r. drogi od Szydłowca przez Radom do Białobrzeg, co spowodowało, że dotychczasowy transport jaki odbywał się przez Przytyk został prawie w całości przeniesiony na nowy trakt komunikacyjny. Los miasta dopełnił się – po ponad 4,5 wieku – na mocy represyjnego ukazu carskiego z 29 października 1869 r., odbierającego Przytykowi prawa miejskie i zmieniającego jego status na zwykłą osadę.

Po tym okresie zasadniczo zmieniła się także struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa mieszkańców Przytyka, bowiem na początku XX w. ponad 80% mieszkańców stanowili Żydzi. Gmina żydowska w Przytyku – w latach 1918–1939 – skupiała ludność Przytyka, Kostrzyna, Mogielnicy, Klwowa, Wyśmierzyc i Białobrzeg. Gmina dysponowała murowaną synagogą, domem modlitw, mykwą, chederem i cmentarzem o powierzchni 0,2 hektara. Zgodnie z danymi Pierwszego Powszechnego Spisu Ludności z 1921 roku gminę Przytyk zamieszkiwało 10 209 osób, w tym 8268 wyznających katolicyzm i 1941 wyznawców judaizmu. W 224 budynkach w Przytyku zamieszkiwało łącznie 2302 osoby natomiast w Podgajku (w tym folwark) w 48 budynkach zamieszkiwało 347 osób.

W czasie I wojny światowej Przytyk został na tyle poważnie zniszczony w wyniku walk oddziałów niemieckich, rosyjskich i austriackich, że w 1915 r. część rodzin mieszkała w prowizorycznych szałasach, a część przeniosła się w dalsze okolice. W związku z tym poważnie spadła liczba ludności Przytyka – z ok. 3 tys. w 1910 r. do ok. 2,3 tys. w 1921 r. Zróźnicowanie narodowościowe mieszkańców Przytyka i okolic, a szczególnie dysproporcje ekonomiczne doprowadziły do starć ulicznych w dniu 9 marca 1936 r., niesłusznie nazwanych później pogromem Żydów.

W czasie II wojny światowej gmina Przytyk znalazła się w centrum poligonu Luftwaffe, w związku z czym w 1942 r. wyburzone zostały na terenie gminy prawie wszystkie domy. Jak stwierdzono po wojnie na roboty przymusowe do Niemiec deportowano około 5400 mieszkańców gminy. Razem z likwidacją materialnych śladów w przestrzeni, w ramach Akcji „Reinhard” Niemcy wysiedlili około 2700 żydowskich mieszkańców Przytyka, przenosząc ich najpierw do gett w Szydłowcu i Przysusze, a następnie latem 1942 r. wywożąc do Trebłinki, gdzie zostali wymordowani. Po wojnie miejscowości zaczęły się odbudowywać.

ZARYS HISTORII ADMINISTRACYJNEJ GMINY PRZYTYK

W okresie I Rzeczypospolitej teren obecnej gminy Przytyk położony był w ziemi sandomierskiej i powiecie radomskim. Powiat ten utworzono w drugiej połowie XIV w. w okresie reform administracyjnych Kazimierza III Wielkiego (1333–1370). Od 1471 r. obszar ten znajdował się w granicach administracyjnych województwa sandomierskiego i kasztelani radomskiej. Po III rozbiorze teren ten znalazł się w granicach Królestwa Galicji i Lodomerii jako ziemie Galicji

Zachodniej monarchii habsburskiej, w cyrkule radomskim. Po bitwie pod Raszynem, 19 kwietnia 1809 r. i podpisaniu pokoju wiedeńskiego 14 października 1809 r., ziemie Galicji Zachodniej włączone zostały do Księstwa Warszawskiego. Do roku 1815 teren dzisiejszej gminy Przytyk znajdował się w departamencie i powiecie radomskim. Po podpisaniu pokoju wiedeńskiego w 1815 r. wszedł w skład Królestwa Polskiego w województwie sandomierskim, obwodzie radomskim i powiecie radomskim.

Reformy administracyjne przeprowadzone po 1837 r. w Cesarstwie Rosyjskim zmieniły przynależność terytorium omawianej gminy do guberni sandomierskiej w obwodzie radomskim i powiecie radomskim. W 1842 r. teren gminy znajdował się w guberni sandomierskiej, powiecie radomskim i okręgu radomskim. Po utworzeniu w Cesarstwie Rosyjskim guberni radomskiej w 1844 r.

znalazł się w jej granicach w powiecie radomskim. W 1867 roku utworzono nową gminę Przytyk (wcześniej funkcjonowała gmina Podgajek) włączając w jej skład zlikwidowane miasto Przytyk.

W czasie I wojny światowej, po roku 1915 powiat radomski znalazł się pod okupacją wojsk austrowęgierskich pod nadzorem generalnego Gubernatorstwa Wojskowego z siedzibą w Kielcach, a następnie w Lublinie. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości teren dzisiejszej gminy Przytyk znajdował się w województwie kieleckim, powiecie radomskim. W latach 1939–1945 omawiany obszar należał do Generalnego Gubernatorstwa w dystrykcie radomskim. Po 1945 r. znalazł się w województwie kieleckim i powiecie radomskim.

Po reformie z 1954 r. w ramach nowego podziału administracyjnego kraju powołano gromadę jako najmniejszą jednostkę podziału terytorialnego. Gromada Przytyk istniała do 1973 r. Po kolejnej reformie, przywrócono gminy jako najniższy szczebel podziału terytorialnego i reaktywowano gminę Przytyk w województwie kieleckim i następnie nowo utworzonym województwie radomskim oraz powiecie radomskim. Od 1998 r. gmina Przytyk znajduje się w województwie mazowieckim i powiecie radomskim.

ZABYTKI NA TERENIE MIASTA PRZYTYK I MIEJSCOWOŚCI PODGAJEK

Na obszarze gminy Przytyk znajdują się zabytki objęte dwoma z ww. form ochrony – wpisem do rejestru zabytków (zabytki nieruchome i zabytki ruchome) oraz ustaleniami ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o warunkach zabudowy.

Zabytki znajdujące się na terenie miejscowości Podgajek i miasta Przytyk wpisane do rejestru zabytków

I.p.	lokalizacja	obiekt	datowanie	Numer decyzji	Data wpisu	Uwagi
1	Przytyk	Cmentarz żydowski	XVII	404/A	03.04.1989	
2	Przytyk	Kościół parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	1930-1936	370/A	05.01.1988	
3	Podgajek	Cmentarz rzymskokatolicki (stara część zlokalizowana na działce nr ew. 128)	I poł. XIX	1060/2014	16.09.2014	
4	Przytyk	wystrój i wyposażenie kościoła parafialnego	XVI – pocz. XX	B/96 96/112B/9 5	5.07.1971 14.03.1995	15 pozycji wymienionych

		<i>p.w. Św. Krzyża</i>				<i>w załączniku do decyzji</i>
5	<i>Przytyk</i>	<i>wystrój i wyposażenie kościół parafialnego p.w. Św. Krzyża</i>	<i>XVII- pocz. XX</i>	<i>113B/95</i>	<i>29.03.1995</i>	<i>23 pozycje wymienione w załączniku do decyzji</i>

Przytyk – kościół parafialny Kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, został wzniesiony w latach 1932–1936 według projektu arch. Stefana Szyllera, w miejscu starszego, drewnianego kościoła zbudowanego w 1779 r. Kościół jest murowaną budowlą neobarokową, trójnawową i halową. Sklepienia są kolebkowe na gurtach z lunetami w nawach, w prezbiterium krzyżowe. Fasada dwuwieżowa, część środkowa zwieńczona szczytem flankowanym ślimacznicami. Detal architektoniczny eklektyczny, neobarokowy w postaci portali i gzymsów.

Przytyk, kościół p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego - wystrój. W skład wystroju i wyposażenia kościoła wchodzi m.in. barokowe chrzcielnica, rzeźby, naczynia liturgiczne i ornaty. Dużą grupę stanowią obiekty XIX-wieczne i z pocz. XX wieku. Na szczególną uwagę zasługuje polichromia w prezbiterium Jana Karola Rosena – „Znalezienie Krzyża Świętego” z 1935 roku. W kościele znajdują się także płyty nagrobne poświęcone m.in. Katarzynie Białaczowskiej, żonie Wawrzyńca Podlódowskiego oraz teściowi poety Jana Kochanowskiego, Lupie Podlódowskiemu.

Podgajek – stara część cmentarza parafialnego parafii Przytyk zlokalizowana na działce nr 128 obręb Podgajek Zachodni. Cmentarz został założony w I poł. XIX w., a następnie powiększony w 1997 r. Usytuowany przy drodze Przytyk-Studzienice-Radzanów. Teren cmentarza jest płaski, układ przestrzenny nekropolii ukształtowany do poł. XX w. czytelny i regularny. Układ komunikacyjny obwodnicowy z zaakcentowaną aleją wschód-zachód na osi bramy cmentarnej. Cmentarz ogrodzony prostym, niskim murem kamiennym wykonanym po 1945 r. Poprzedni mur rozebrany przez Niemców w czasie II wojny światowej. Brak pozostałości historycznego drzewostanu.

Na cmentarzu znajduje się kilkadziesiąt nagrobków o wysokiej wartości artystycznej, pochodzących z XIX w. i I poł. XX w. Prezentują one różne typy m.in: płyty nagrobnej, krzyża lub figury na cokole, pnia drzewa czy steli. Większość zabytkowych nagrobków wykonana jest z piaskowca, jedynie nagrobek rodziny Grodzińskich z II ćw. XX w. wykonanego został z granitu. Ze względu na walory artystyczne na uwagę zasługują: nagrobek Maryana Wachowicza z II ćw. XIX w, wykonany w formie steli w stylistyce klasycystycznej ze zwieńczeniem wolutowym, udekorowanym rozetami, motywem klepsydry oraz ornamentem kimationowym; nagrobek rodziny Działot z III ćw. XIX w., przedstawiający kobietę w chitonie wspartą o urnę. Odznacza się on rozbudowaną symboliką cmentarną oraz wysoką jakością wykonania, znamionującą znakomitego rzeźbiarza; monumentalny nagrobek Marji ze Skarżyńskich Lubienieckiej z III ćw. XIX w., wykonany w stylistyce neoklasycyzmu, z rozbudowanym cokołem pod krzyż, ujętym w górnej części kolumnami, zwieńczony wydatnym gzymsem z półokrągłymi szczytami; nagrobek Stanisława Mikuckiego i Stefana Ruśkiewicza z I ćw. XX w. z bardzo plastyczną, płaskorzeźbioną stelą przedstawiającą scenę z Ogrójca z postaciami Chrystusa i anioła; mogiła

prawosławna z tablicą nagrobną w języku rosyjskim (IV ćw. XIX w.). Na kilku nagrobkach pojawiają się sygnatury z nazwiskami kamieniarzy: L. Staniszewski i Hebdzyński z Radomia.

Przytyk – cmentarz żydowski. Cmentarz żydowski w Przytyku zlokalizowany jest na skraju lasu, po lewej stronie drogi do Radomia. Choć pierwsze wzmianki o cmentarzu pochodzą z 1843 r., to najprawdopodobniej został założony już w XVII wieku, co związane było z nasileniem osadnictwa ludności żydowskiej w Przytyku. Przez wiele lat było to miejsce pochówku także dla zmarłych wyznania mojżeszowego z okolicznych miejscowości, a nawet z Radomia. W 1882 r. wybudowano bramę na cmentarz, a następnie otoczono cmentarz murowanym ogrodzeniem nazywanym przez przedwojennego urzędnika: murowanym z cegieł oparkaniem. Niestety elementy pierwotnego ogrodzenia oraz ogromna większość macew zostały zniszczone w czasie II wojny światowej.

Na terenie cmentarza żydowskiego w Przytyku zachowało się około 30 nagrobków oraz kilkadziesiąt fragmentów podstaw połamanych nagrobków. Na szczególną uwagę zasługuje podwójna macewa rabinów Samuela Zajnewa i jego syna Jecheskiela Zeliga. Nieznane są nazwiska artystów-rzemieślników, którzy wykuwali nagrobki, jedynie w jednym przypadku zachowała się sygnatura kamieniarza – A. Wajsberga Dadima Finkli. A. Penkalla napisał, że „na terenie cmentarza dominują pojedyncze nagrobki, ale zachowały się również podwójne – osób spokrewnionych ze sobą. Płyty są zakończone łukami o zróżnicowanym kształcie, przy czym najwięcej jest łuków pełnych. Znaczna część płyt została ozdobiona elementami architektonicznymi, charakterystycznymi dla epoki neoklasycyzmu oraz symbolicznymi płaskorzeźbami, z wyjątkowo bogatą ornamentyką roślinną, nawiązującą do zdobnictwa romantycznego oraz secesji. Zdobnictwo wykonano techniką reliefu”.

Zabytkiem szczególnym dla dziejów Przytyka, nieczytelnym dziś w krajobrazie kulturowym, i nieobecnym w świadomości społecznej jest historycznie ukształtowany układ wodny Radomki wraz z młynami i urządzeniami wodnymi – przegrody, groble i jazy. Obiekty te znane są choćby z historycznych map Przytyka i jego okolic, jednak w wyniku przemian dziejowych, jak i działalności człowieka, zniknęły z przestrzeni – bądź jako porzucone i powoli popadające w zapomnienie (nieistniejące młyny w Przytyku), bądź popadające w ruinę (jazy na Radomce). Ze względu na ich ogromne znaczenie dla dziejów Przytyka należy podjąć wszechstronne działania dla ich „przywrócenia” zarówno w krajobrazie kulturowym, jak i świadomości społeczności lokalnej.

Zabytki w gminnej ewidencji zabytków – miejscowość Przytyk i Podgajek

l.p.	lokalizacja	obiekt	Czas powstania	Uwagi/nr rej. zabytków/ data wpisu
1	Przytyk, Podgajek	Układ urbanistyczny obejmujący Rynek, ul. Zachęta, Warszawską, ul. Kościelną wraz z działkami przylegającymi do	XIII-XX w.	

		tych ulic oraz teren przykościelny		
2	Przytyk	Kapliczka murowana	pocz. XX w.	ul. Targowa, obok nr-u 19
3	Przytyk	Plebania murowana	lata 30. XX w.	Ul. Zachęta 30
4	Przytyk	Kościół parafialny	1930–1936 r.	370/A z 05.01.1988
5	Podgajek	Cmentarz parafialny	I poł. XIX w.	1060/2014 z 16.09.2014; Podgajek, ul. Mickiewicza
6	Przytyk	Cmentarz Żydowski		404/A z 03.04.1989; Przy drodze Przytyk – Radom
7	Przytyk	Figura Matki Boskiej	1887 r.	Przy kościele parafialnym
8	Przytyk	Krzyż na cokole	1865 r.	Przy kościele parafialnym – wpisany do rejestru zabytków

UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Układ komunikacyjny gminy Przytyk składa się z dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

Drogi wojewódzkie o łącznej długości na terenie gminy 20 km i nawierzchni w całości bitumicznej:

- Nr 740 relacji Radom – Przytyk – Potworów, o całkowitej długości 30,9 km. Miejscowości, przez które przechodzi droga na terenie gminy Przytyk: Oblas, Przytyk, Żerdź, Dęba, Wrzeszczów, Wola Wrzeszczowska.
- Nr 732 relacji Stary Gózd – Stara Błotnica – Kaszów – Przytyk. Miejscowości, przez które przechodzi droga na terenie gminy Przytyk: Kaszewska Wola, Suków, Zameczek Kolonia, Podgajek Wschodni, Przytyk.

Drogi powiatowe o łącznej długości na terenie gminy 54,5 km i nawierzchni bitumicznej ok. 50 km oraz gruntowej ok. 4,5 km:

- Nr 1115W Przytyk-Kożuchów – do drogi Nr 729,
- Nr 3334W Wir-Goszczewice-Przytyk,
- Nr 3335W Wir-Ostrołęka-Potkana,
- Nr 3336W Wieniawa-Przytyk-Jedlińsk,
- Nr 3501W Wrzeszczów-Wrzos-Domaniów,

- Nr 3502W Przytyk-Wawrzyszów,
- Nr 3503W Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-Radom,
- Nr 3504W Konary-Żmijków.

Drogi gminne o łącznej długości na terenie gminy 88 km i nawierzchni bitumicznej ok. 49 km oraz gruntowej ok. 34 km:

- Nr 350901W - Grabowa gr. gm. Kol. Wygnanów- Jabłonna- Przytyk
- Nr 350902W- Podgajek- Zameczek
- Nr 350903W Przytyk- Młódnice
- Nr 350904W Potkanna- Posada gr. gm. Plec
- Nr 350905W Wrzeszczów- gr. gm. Czarnocin
- Nr 350906W Wrzeszczów- Witoldów
- Nr 350907W Sewerynów- Kaszewska Wola
- Nr 350908W Wrzos- Studzienice- Sewerynów gr. gm. Kadłubka Wola
- Nr 350909W Wrzos- Wygnanów- Wola Wrzeszczowska
- Nr 350910W od dr. 34361 Jabłonna – Glinice do dr. 34203
- Nr 350911W Studzienice- Suków- Sukowska Wola
- Nr 350912W Suków granica gm. Kaszów
- Nr 350913W Wrzos- Stary Młyn- granica gm. Kol. Jaszowice
- Nr 350914W Stary Młyn- Oblas- Stefanów- granica gminy /Gulinek
- Nr 350915W Oblas granica gm. /Kol. Jaszowice /
- Nr 350916W Kaszewska Wola- granica gm. /Kadłubska Wola/
- Nr 350917W od drogi nr 350919W Studzienice- Dęba do dr. nr 3501W
- Nr 350918W Domaniów- Wólka Domaniowska
- Nr 350919W Studzienice- Glinice- Wrzeszczów
- Nr 350920W Glinice granica gm. Maksymilianów
- Nr 350921W droga przez wieś Witoldów
- Nr 350922W droga przez wieś Stefanów
- Nr 35923W droga przez wieś Żerdź
- Nr 350924W Wola Wrzeszczowska granica gm. /Czarnocin
- Nr 350925W droga gminna 350913W Gaczkowice- Krzyszkowice- droga powiatowa nr 3502W
- Nr 350926W od dr. pow. 3501W- przez wieś Potkanna- do dr. pow. nr 3535W
- Nr 350927W droga łącząca drogę powiatową nr 1115W z miejscowością Studzienice

Przez teren gminy Przytyk nie przebiega żadna linia kolejowa.

NADANIE NAZW ULIC W MIEJSCOWOŚCI PRZYTYK

Rada Gminy Przytyku uchwałą Nr XXI/110/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r. nadała nazwy dla ulic zlokalizowanych na terenie miejscowości Przytyk i Podgajek. Ustalenie nazw ulic dla Przytyka i Podgajka wiązało się z potrzebą zapewnienia prawidłowej i czytelnej numeracji porządkowej dla nieruchomości. Z uwagi na rozmiar miejscowości i kształtowanie się zabudowy przy głównych drogach dojazdowych nadanie nazw ulicom było konieczne dla zapewnienia unikalnej numeracji porządkowej. Z racji bliskiego położenia tych dwóch miejscowości ulice takie jak np. Kwiatowa, Cicha, Adama Mickiewicza, Zachęta

czy Kościelna są wspólne dla obu miejscowości. Obecnie w Przytyku funkcjonuje 26 nazw ulic oraz 484 punkty adresowe. Natomiast w Podgajku funkcjonuje 11 nazw ulic oraz 304 punkty adresowe (stan na 08.08.2024 r.)

Zestawienie nazw ulic i punktów adresowych w mieście Przytyk i miejscowości Podgajek

L.p.	Cecha	Nazwa	Miejscowość	Liczba punktów adresowych
1	ul.	Adama Mickiewicza	Przytyk	14
2	ul.	Akacyjowa	Przytyk	18
3	ul.	Boczna	Przytyk	4
4	ul.	Brzozowa	Przytyk	11
5	ul.	Cicha	Przytyk	11
6	ul.	Henryka Sienkiewicza	Przytyk	5
7	ul.	Jana Kochanowskiego	Przytyk	23
8	ul.	Juliusza Słowackiego	Przytyk	28
9	ul.	Kościelna	Przytyk	5
10	ul.	Kwiatowa	Przytyk	10
11	ul.	Leśna	Przytyk	16
12	ul.	Marii Konopnickiej	Przytyk	10
13	ul.	Mikołaja Reja	Przytyk	5
14	ul.	Piaski	Przytyk	37
15	ul.	Polna	Przytyk	47
16	ul.	Radomska	Przytyk	41
17	ul.	Rynek	Przytyk	34
18	ul.	Rzeczna	Przytyk	4
19	ul.	Słoneczna	Przytyk	14
20	ul.	Stefana Żeromskiego	Przytyk	10
21	ul.	Szkolna	Przytyk	4
22	ul.	Targowa	Przytyk	30
23	ul.	Tomaszowska	Przytyk	15
24	ul.	Tylna	Przytyk	13
25	ul.	Warszawska	Przytyk	22
26	ul.	Zachęta	Przytyk	53
27	ul.	Adama Mickiewicza	Podgajek	28

28	ul.	Boczna	Podgajek	8
29	ul.	Cicha	Podgajek	61
30	ul.	Domaniowska	Podgajek	20
31	ul.	Kościelna	Podgajek	54
32	ul.	Kwiatowa	Podgajek	9
33	ul.	Sosnowa	Podgajek	15
34	ul.	Tomaszowska	Podgajek	32
35	ul.	Wrzoska	Podgajek	23
36	ul.	Zachęta	Podgajek	46
37	ul.	Zacisze	Podgajek	8
Liczba punktów adresowych w Przytyku:				484
Liczba punktów adresowych w Podgajku:				304
Suma punktów adresowych:				788

TURYSTYKA I REKREACJA

Gmina Przytyk jest dobrym miejscem dla osób spragnionych rekreacji, kontaktu z naturą, a także uprawiających sport. Swoje walory zawdzięcza dwóm przepływającym przez jej teren rzekom: Radomce i Wiązownicy oraz położonemu w obrębie gminy dużemu kompleksowi lasów oraz stawów. Specyficzny mikroklimat okolicy od lat służy mieszkańcom, którzy w zasłynęli z uprawy papryki.

Na terenie gminy zostały wytyczone trasy Nordic Walking.

Na terenie gminy funkcjonuje kilka otwartych stref aktywności usytuowanych w miejscowościach: Przytyk, Podgajek, Ostrołęka, Krzyszkowice, Wrzeszczów, Wrzos, Domaniów, Studzienice, Wygnanów i Kaszewska Wola. W plenerowych strefach aktywności mieszczą się stanowiska do ćwiczeń, ławki, stoliki do gry w szachy (w przypadku kilku miejscowości również place zabaw).

Dużą atrakcją turystyczną gminy są zbiorniki wodne znajdujące się na jej terenie: „Zalew w Domaniowie” oraz zbiornik w Jagodnie. Oba obiekty wybudowane zostały w dolinach rzek. Szczególnie w okresie letnim, zbiorniki te przyciągają liczne grono turystów. W sąsiedztwie tych miejsc odbywają się również różnego rodzaju imprezy plenerowe tj. Powitanie lata, Rowerowy Złot Gwieździsty. Zbiorniki stanowią idealne miejsce do wypoczynku, rekreacji, uprawiania sportów wodnych oraz wędkowania.

Obszar gminy, to teren niezwykle ciekawy, również ze względu na historię okolicy. O położeniu na dawnych szlakach handlowych przypomina centralny punkt miejscowości Przytyk – Rynek. Miejsce to zostało poddane generalnej modernizacji i stało się wizytówką całej społeczności.

Gmina Przytyk to również zabytki. Do jej listy należą m.in. kościoły parafialne znajdujące się w miejscowościach: Przytyk, Wrzos i Wrzeszczów. W samym Przytyku usytuowany jest również założony w drugiej połowie XVII wieku cmentarz żydowski. Terenów gminnych nie omijały również działania wojenne XX wieku. Ich ślady nieustannie są gratką dla miłośników historii.

Gmina Przytyk staje się miejscem, gdzie coraz bardziej rozwija się poziom aktywizacji społecznej, gdzie mieszkańcy inicjują powstanie nowych organizacji pozarządowych, animując przy współpracy z innymi jednostkami oraz samorządem życie kulturalne i społeczne swoich miejscowości.

Wszystko to sprawia, że gmina i miasto Przytyk zyskuje w pełni zasłużoną sławę, jako gminy atrakcyjnej turystycznie, w której każdy znajdzie coś dla siebie.

Na terenie gminy znajdują się turystyczne ścieżki rowerowe, których przebieg przedstawiono na rysunku. Związek Gmin „Radomka”, do którego należy m.in. Gmina Przytyk, odnowił oznakowanie istniejących szlaków rowerowych, które powstały w 2003 r. Obecna trasa w formie pętli przebiega przez wszystkie gminy Związku tj. Jedlińsk, Przytyk, Wieniawa, Przysucha, Wolanów i Zakrzew. Szlak o długości 125 km znajduje się na drogach o niskim natężeniu ruchu, a jednocześnie przebiega przez miejsca atrakcyjne turystycznie dla poszczególnych gmin.

Na terenie gminy w tym Przytyka i Podgajka zostały wytyczone również biegowe oraz trasy Nordic Walking.

Główną rzeką w gminie Przytyk jest rzeka Radomka, nad którą leży gminna miejscowość Przytyk. Do rzek o mniejszym znaczeniu należy Dobrzyca i Wiązownica.

W gminie nie ma większych naturalnych zbiorników wodnych, występują jedynie niewielkie oczka wodne w zagłębieniach bezodpływowych i zarastające starorzecza. Znajdują się tu natomiast sztuczne zbiorniki wodne – dwa zbiorniki retencyjne i dwa kompleksy stawów rybnych. W 2001 roku na styku trzech gmin (Przytyk, Przysucha i Wieniawa) oraz dwóch powiatów (radomskiego i przysuskiego), utworzono zbiornik Domaniów, na 64,8 km odcinku biegu rzeki Radomki. Główna część zbiornika znajduje się na terenie gminy Wieniawa (powiat przysuski). Powierzchnia zbiornika wynosi 7,5 km², a objętość przy

maksymalnym poziomie piętrzenia - 11,5 mln m³. Szerokość zbiornika wynosi od 0,5 do 2,5 km, a długość około 5 km. Średnia głębokość przy normalnym napełnieniu wynosi 2,5 m. Pojemność użyteczna zbiornika równa jest 62 mln m³. Dla wykorzystania istniejącego spadku zaprojektowano wykonanie elektrowni wodnej. Ujście wody znajduje się w budowlu upustowo-przelewowej.

W elektrowni zainstalowano dwa turbozespoły o mocy po 125 kW. Zbiornik pełni funkcję: retencyjną (przeciwpowodziową), rekreacyjną, zasilającą wodą w okresie suszy, energetyczną i rybacką.

Zbiornik Domaniów (źródło: <http://m-sto.org/gdzienaptaki/domaniow/domaniow.htm>)

W 2015 r. na rzece Wiązownicy wybudowano zbiornik retencyjny Jagodno. Obiekt położony jest na gruntach wsi: Jagodno, Jabłonna, Domaniów i Słowików w gminie Przytyk. Zbiornik służy do poprawy gospodarowania wodą w zlewni rzeki Wiązownicy poprzez retencjonowanie wody i wyrównanie przepływów niskich w korycie rzeki poniżej zbiornika w okresach niżówkowych. Zapewnia także ochronę przeciwpowodziową i przeciwpożarową, pełniąc równocześnie funkcje turystyczno - rekreacyjne. Zalew Jagodno ma powierzchnię 35,6 ha (przy NPP – normalnym poziomie piętrzenia), pojemność 594392 m³ w tym użytkową – 450638 m³. Średnia głębokość zbiornika wynosi 3 m. Normalny poziom piętrzenia wynosi 149,7 m n. pm. Zbiornik jest wyposażony w zaporę czołową i jaz piętrzący.

Zalew Jagodno (źródło: www.przytyk.pl)

KONSULTACJE Z MIESZKAŃCAMI

Konsultacje przeprowadzono w celu poznania opinii mieszkańców w przedmiocie zmiany granic administracyjnych miasta Przytyk, polegającej na włączeniu do miasta Przytyk części sołectwa Podgajek tj. włączenie obrębu ewidencyjnego Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni (uchwała Rady Miejskiej w Przytyku nr II.12.2024 z 24 maja 2024 r.).

Konsultacje zostały przeprowadzone od dnia 17 czerwca 2024 r. Ankiety konsultacyjne należało przedłożyć w terminie do dnia 27 czerwca 2024 r. w Urzędzie Miejskim w Przytyku. Konsultacje zostały przeprowadzone w formie pisemnej, przy wykorzystaniu formularza ankiety konsultacyjnej. Ankiety konsultacyjne były udostępnione mieszkańcom w następujący sposób:

- a) na stronie internetowej Gminy Przytyk (www.przytyk.pl zakładka „aktualności”);
- b) w Biuletynie informacji Publicznej Gminy Przytyk (<http://bip.przytyk.pl> zakładka „ogłoszenia”);
- c) w Urzędzie Miejskim w Przytyk, ul. Zachęta 57, 26-650 Przytyk, pokój nr 35 w dniach i godzinach urzędowania;

konsultacjach mogli wziąć udział mieszkańcy miasta Przytyk oraz mieszkańcy sołectwa Podgajek (tj. mieszkańcy miejscowości Podgajek, Zameczek- Kolonia i Zameczek).

Wyniki konsultacji

1. Liczba mieszkańców uprawnionych do wzięcia udziału w konsultacjach: **1675** (Przytyk (895), Podgajek (489), Zameczek- Kolonia (258), Zameczek (33))
2. Liczba mieszkańców, którzy wzięli udział w konsultacjach: **186**
3. Liczba ankiet ważnych **186** i ankiet złożonych po terminie: **2**
4. Po sprawdzeniu ankiet konsultacyjnych wyniki głosowania kształtowały się następująco:

Pytanie: „Czy jest Pan/Pani za włączeniem do miasta Przytyk części sołectwa Podgajek tj. obszaru obrębu ewidencyjnego Podgajek Wschodni, Podgajek Zachodni?”

Odpowiedź	Liczba wszystkich odpowiedzi	Liczba odpowiedzi miasto Przytyk	Liczba odpowiedzi sołectwo Podgajek	Procent wszystkich odpowiedzi
1. Popieram zmianę	141	82	59	75,81%
2. Jestem przeciw	44	-	44	23,66%
3. Wstrzymuję się od głosu	1	-	1	0,54%

PODSUMOWANIE

Podsumowując Radni Rady Miejskiej w Przytyku podjęli decyzję o wystąpieniu z wnioskiem o włączenie do miasta Przytyk miejscowości Podgajek wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców. Dowodem tego jest liczny udział społeczeństwa w poświęconych tej idei konsultacjach i udzielone głosy poparcia. Przytyk stale się rozrasta a granica z Podgajkiem przy gęstej zabudowie mieszkaniowej nie jest już widoczna. Przytyk to ładne i atrakcyjne miasteczko, którego dodatkowym walorem jest okoliczny krajobraz, piękna przyroda i czyste powietrze. Dzięki temu miasto stale się rozbudowuje. Nowe domy i budynki upiększają teren i nadają nowoczesności. Wszystko to oraz rozwijająca się stale infrastruktura techniczna sprawiają, że ludzie chętnie się tu osiadają, wybierając gminę i miasto Przytyk, jako swoje stałe miejsce zamieszkania. Wyraźnie widać, że Przytyk i sąsiedni Podgajek tworzą teren, który autentycznie pełni funkcję głównego ośrodka gminy, zapewniającego podstawowe potrzeby wspólnoty samorządowej. Jest to ośrodek o charakterze administracyjnym, usługowym, handlowym i kulturowym. Miasto Przytyk wraz z miejscowością Podgajek pełni funkcję „stolicy gminy” i ma ogromne znaczenie dla rozwoju całego samorządu. Władze gminy wyrażają ogromną nadzieję, że przedstawione uzasadnienie, uwzględniające przesłanki historyczne, kulturowe, społeczno-gospodarcze oraz aktualny stan infrastruktury technicznej, rozwój urbanistyczny i gospodarczy stanowiąc będzie ważną przesłankę w podjęciu pozytywnej decyzji w sprawie zmiany granic miasta Przytyk przez włączenie do miasta obrębu ewidencyjnego Podgajek Wschodni i Podgajek Zachodni. Nadzieję taką żywią również mieszkańcy gminy i miasta Przytyk, wierząc że ich wola zostanie uwzględniona przy podejmowaniu decyzji przez właściwe organy administracji rządowej. Mając powyższe na uwadze Rada Miejska w Przytyku wyraża opinię, że wniosek w tej sprawie jest w pełni uzasadniony. W konsekwencji wnioskuję się jak na wstępie.

PRZEWODNICZĄCY
Rad. Miejskiej w Przytyku

Ewa Olszewska